

DAVID AARONOVITCH:
Vudu-történelem
Korunk legnagyobb
összeesküvés-elméleteinek
leleplezése

Az ismeretek, események, adatok jelenkori nyilvánossága – jótékony megközelítésben az információs társadalom – megteremti az események hivatalos magyarázatában kételkedő társadalmat is. Való igaz: gyakran manipulált, egyszerűsített, kozmetikázott híreket vagyunk kénytelenek befogadni, ám a közfel-fogás túlreagálja manipuláltságunkat. Az események ok-okozati összefüggései mögött nemcsak

Magyarországon lett szinte divat félrevezető magyarázatokat keresni. A jelenkor információs társadalmában, amely tehát éppúgy a kétféle társadalmá is, igazságaink gyors ütemben inflálódhatnak, átértékelődnek. Ez a folyamat részleges és viszonylagos igazságokhoz, végletesen szubjektív értékekhez és elaprózódó szubkultúrákhoz vezet. Az összeesküvés-elméletek, úgymond, lerántják az igazságot elfedő leplet, és feltárják a „valódi” összefüggéseket.

David Aaronovitch könyvének magyar címe megtévesztő, mert

az összeesküvés-elméletre nyitott olvasó számára a „leleplezés” kifejezés éppenséggel újabb skandalumokat vetít előre. (Az eredeti alcím sokkal semlegesebb: *The Role of the Conspiracy Theory in Shaping Modern History*.) Ám a magyar cím hűen tükrözi a szerző eredeti szándékát. A könyv nagy érdeklődésre számot tartó sikerkönyvnek készült,

stílusa újságírói zsargon. A fejezetcímek megfogalmazása (pl. *Konspirációért klikk ide; Hátborzongató jövővendölések; Szent vér, Szent Grál, szent szemét*), csakúgy, mint a teljes szövegtörzs, könnyed, szórakoztató irodalmat sejtet.

Ebben a vonatkozás-

ban még a fordító magyarításai sem hatnak zavaróan (biznisz, lúzer), hiszen Aaronovitch célközönsége ugyanaz a szenzációra éhes olvasó, aki az eredeti – cáfolni óhajtott – konspirációkat is befogadta.

A könyv számtalan problémát tárgyal részletesen vagy érintőlegesen. A magyar olvasó szempontjából figyelmet érdemelnek a cionista összeesküvésről, Kennedy meggyilkolásáról, Marilyn Monroe öngyilkosságáról, Diana hercegnő haláláról, a szeptember 11-i terroristámadásról, Jézus állítólagos leszámoltairól és – terhelt múltunk okán – esetleg a Trockij és Sztálin

közötti hatalmi harcról szóló beszámolók. A szerző minden esetben azt igyekszik bizonyítani, miért alaptalanok az események kapcsán felmerült konspirációs elméletek, azonban a bizonyítási eljárás egyszerűen sem eredményez végérvényességet. Ennek az az oka, hogy a bizonyítékok néha ingatag lábakon állnak. A nagyvonalúan hivatkozott adatok leggyakrabban napilapok – sőt bulvárlapok – hírein alapulnak, köztük olyan ingyenesen is terjesztett újságokén, mint a londoni Evening Standard.

Egy helyen például Aaronovitch Sztálin egykori tettestársát idézi: „»Azt szokták mondani, minden forradalom felfalja a saját gyermekeit. Hát erről szó sincs.« Ami természetesen annyit tesz, hogy pontosan erről van szó.” Az idézetet követő kommentár arra a logikára épül, hogy mindennek az ellenkezője igaz, ha a hazug oldal állítja, ami éppen hogy az összeesküvés-elméletek sajátos logikája. Aaronovitch véleményét – aki a légből kapott elméletekről igyekszik lerántani a leplet a „racionális logika eszközével” – hitelteleníti az a tény, hogy a leleplezendők gondolkodásmódját követi.

A könyv záró gondolatai közölnek ugyan néhány velős megállapítást, például hogy a történetalkotás „kognitív imperatívusz” – a szerzőszámkészítő, kauzalitást kereső ember kísérlete a világ megismerésé-

re –, mindazonáltal a társadalmi változások vesztesei, áldozatai azok, akik sikertelenségük okán a leginkább hajlamosak konspirációra gyanakodni; vagy hogy „költőiebben kellene értelmezni a konspirációs eszméket, hiszen »a poéta tudja, hogy a mítosz nem hazugság, hanem a lélek igazsága«”. Mégis, összességében Aaronovitch könyvére is tökéletesen igaz, amit a szerző az egyik konspiracionista műről állít: „A tudományosság fogalma elszenvedett ugyan némi sérelmet, de tényleges károkozás csupán annyiban történt, hogy az emberek jobb könyveket is olvashattak volna.”

TÁRNOK ATTILA

(Fordította Garai Attila,
HVG Könyvek, Budapest, 2010,
486 oldal, 3900 Ft)

JACQUES RANCIÉRE: *Esztétika és politika* *Az érzékelhető felosztása*

Jacques Rancière francia filozófus *Esztétika és politika* című kötetében található szövegei szorosan kapcsolódnak korábbi, *Méssentente* (Meghasonlás) című munkájához, melyben a politika tétjéről, az érzékelhető felosztásáról és a politikai esztétikáról elmélkedik. Újabb írásainak létrejöttét fiatal filozófusokkal folytatott párbeszédnek ered-